

Výzva zástupcov policajných, vojenských a spravodajských profesijných stavovských združení k návrhom zákona o odobrati nezaslúžených benefítov predstaviteľom komunistického režimu (tlač 516).

A.

V dôvodovej správe návrhu zákona (A. Všeobecná časť) sa uvádza, že cieľom a hlavným účelom tohto zákona je odobratie nezaslúžených benefítov poskytovaných v dôchodkovom zabezpečení bývalým vrcholovým predstaviteľom komunistickej moci a jej aparátu v bezpečnostných zložkách (príslušníkom, funkcionárom a zamestnancom týchto zložiek), t. j. osobám, ktoré sa podieľali na riadení a výkone politicky motivovanej represie v období komunizmu, resp. pracovali v týchto inštitúciách a organizáciách.

Tento cieľ a hlavný účel návrhu zákona vysvetľuje poslankyňa Národnej rady SR a jeho predkladateľka Mgr. Et Mgr. Andrejuvová tak, že zákon zabezpečí individuálny prístup a nedopadá na všetkých príslušníkov armády a polície, ale len na tých, ktorí slúžili režimu predovšetkým v spravodajských zložkách, respektíve tieto zložky riadili. Návrh zákona, ale vymedzuje okruhy osôb, ktoré budú po jeho prípadnom schválení postihnuté. Nepôjde len o vrcholných predstaviteľov, funkcionárov, ale aj všetkých príslušníkov a zamestnancov bezpečnostných zložiek, ktorí sa podieľali (slúžili režimu) nielen na riadení, výkone, ale aj pracovali v týchto inštitúciách a organizáciách na bežných pozíciách a preto:

- **sa vzťahuje na všetkých príslušníkov a zamestnancov bezpečnostných zložiek štátu bez ohľadu:**
 - na ich funkčné, resp. pracovné zaradenie,
 - na to, že ich občianske a previerkové komisie v roku 1990 uznali schopnými na ďalší výkon služby a
 - na to či sa priamo podieľali na skutkoch, ktoré predkladatelia v návrhu zákona uvádzajú.

Návrh zákona opomína a obchádza činnosť iných orgánov štátu komunistického režimu ako sú sudy, prokuratúra a väzenstvo.

Takto navrhovaný spôsob definovania osôb:

- **nie je v súlade s ústavným princípom ochrany základných práv a slobôd,**
- **porušuje princíp rovnosti,**
- **nie je v súlade s princípom dôvery občanov v právny štát a**
- **uplatňuje princíp kolektívnej viny a retroaktivity.**

Tým, že uplatňuje kolektívnu vinu je návrh zákona v rozpore aj so zákonom č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému v platnom znení, kde sa v § 7 uvádza, že **„zodpovednosť a spoluzodpovednosť na spáchaných zločinoch je založená na zásade individuálnej zodpovednosti tých, ktorí sa trestných činov dopustili“.**

V Dôvodovej správe návrhu zákona (A. Všeobecná časť) sa uvádza, že súladnosť takejto legislatívy s ústavným poriadkom bola v niektorých zo zmienených krajín preskúmaná najvyššími národnými súdnymi inštančiami (ústavnými, resp. najvyššími súdmi). Rovnako bola táto legislatíva opakovane predmetom konania pred Európskym súdom pre ľudské práva a EŠLP vo viacerých svojich rozhodnutiach uznal oprávnenie štátu vyrovnat' sa s komunistickou minulosťou a znížiť bývalým vrcholovým predstaviteľom orgánov komunistickej moci alebo príslušníkom bezpečnostných zložiek či iných inštitúcií komunistického režimu dôchodkové dávky.

V súvislosti s týmto odôvodnením upozorňujeme na skutočnosť, že:

- v uznesení Najvyššieho súdu Poľskej republiky zo dňa 16. 9. 2020, týkajúceho sa znižovania dôchodkov, je konštatované, že **„kritérium služby treba posudzovať na základe všetkých okolností prípadu, vrátane jednotlivých činov a ich overenia z hľadiska porušenia základných ľudských práv a slobôd. Najvyšší súd tiež zdôraznil, že „len formálne kritérium príslušnosti k organizáciám rozlíšeným v čl.13b) zákona z roku 2016 nestačí. Pri hodnotení služby totalitného štátu by sa mali brať do úvahy všetky okolnosti a jednotlivé skutky“.**
- v Slovenskej republike štát postupoval k postihovaniu príslušníkov bezpečnostných služieb **osobitne teda ináč** ako štátoch uvádzaných v dôvodovej správe a zákonný postih týchto osôb realizoval doposiaľ minimálne už dvakrát. V roku 1990 tak, že:

- všetci najvyšší riadiaci funkcionári v bezpečnostných zložkách boli s okamžitou platnosťou prepustení zo služobného pomeru a to bez nároku na dávku výsluhového zabezpečenia (príspevok za službu, odchodné a platové vyrovnanie),
- ostatní príslušníci bezpečnostných zložiek boli na základe výsledkov previerkových komisií a po vyjadrení o nedoporučení občianskymi komisiami (zriadené zákonom č. 169/1990 Zb. o občianskych komisiách pôsobiacich v rezortoch ministerstiev vnútra a o zmene a doplnení zákona č. 100/1970 Zb. o služobnom pomere príslušníkov ZNB) alebo ak pre nich nebolo v dôsledku zásadných organizačných zmien schválených vládou ČSFR v ZNB iné zaradenie, **tiež prepustení a to bez nároku na dávku výsluhového zabezpečenia (príspevok za službu, odchodné a platové vyrovnanie) alebo**
- na základe výsledkov previerkových komisií a odporúčaní občianskych komisií časti bývalých príslušníkov bolo umožnené po zložení novej prísahy pokračovať v služobnom pomere,
- osobitne sa postupovalo v prípade Vojenskej kontrarozvedky (ďalej len „VKR“), kde všetci vojaci z povolania, ktorí boli zaradení v organizačných štruktúrach VKR a následne do novovytvoreného Vojenského obranného spravodajstva boli na základe dobrovoľnosti preverovaní reatestačnými komisiami¹⁾ a iba tí, ktorým tieto komisie potvrdili a deklarovali spôsobilosť mohli naďalej vykonávať službu vojaka z povolania resp. profesionálneho vojaka v armáde. V tejto súvislosti poukazujeme aj na skutočnosť, že na základe uznesenia Ústavného súdu Českej republiky (US 435/04) došlo v Českej republike k zrušeniu zákona č. 34/1995 Sb. (odňatie započítateľnosti doby služby vo VKR do doby služby v armáde pre určenie výšky výsluhového dôchodku) zákonom č.221/1999 Sb. o vojakoch § 165, ods.7).
- spravodajská správa GŠ bola, po celú dobu svojej histórie, v priamej podriadenosti náčelníka Generálneho štábu rovnako ako ostatné útvary ČSLA, čo znamená, že bola pod vojenským velením a nie politickým vedením štátu a aj s príslušníkmi Spravodajskej správy GŠ boli v roku 1990 vykonané previerkové pohovory pred občianskymi komisiami.

V roku 2014 pokračoval ich zákonný postih tak, že:

sa podľa § 14 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností bývalí príslušníci Štátnej bezpečnosti, VKR a Spravodajskej správy GŠ nepovažujú za bezpečnostne spoľahlivé osoby a bol **im preto skončený služobný pomer** a štát ich aj v súčasnosti postihuje tým, že sa **nemôžu zamestnať** tam, kde sa bezpečnostná spoľahlivosť osôb vyžaduje. V prílohe zákona č. 1 sú taxatívne vymenované útvary Štátnej bezpečnosti, v ktorých bývalí príslušníci vykonávali činnosť. Podľa § 14 sa „za bezpečnostne spoľahlivú osobu nepovažuje ten, kto bol pracovne zaradený a aktívne vykonával činnosť v ustanovených štruktúrach bývalej Štátnej bezpečnosti podľa prílohy č. 1 alebo bývalej Spravodajskej správy GŠ ČSLA do 31. decembra 1989 s výnimkou osoby, ktorá vykonávala v týchto štruktúrach len obslužné alebo len zabezpečovacie činnosti, alebo vedome spolupracoval s týmito štruktúrami“.

B.

Návrh zákona nedefinuje čo sú to „benefity“ a ani nespresňuje, ktoré by mali byť „nezaslúžené benefity“. Tento pojem legislatíva SR nepozná a nepoznala ani pred rokom 1989 a preto sa návrh zákona nemôže odvolávať na iný zákon, resp. iné zákony.

C.

Návrh zákon je taktiež v rozpore aj s medzinárodnými zmluvami, resp. deklaráciami. Napr. Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948 konštatuje, že uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovných a neodcudziteľných práv členov ľudskej rodiny je základom slobody, spravodlivosti a mieru na svete. To, že niekto nemá právo na základe minulej mzdy na dôchodok je v rozpore aj s právom na súkromný majetok. Návrh zákona týmto niektorých ľudí diskriminuje ako skupinu. Deklarácia o. i. konštatuje aj to, že pred zákonom sú si všetci rovní a majú právo na rovnakú ochranu zákona bez hocikákeho rozlišovania. Všetci majú právo na rovnakú ochranu proti akejkoľvek diskriminácii.

Návrh zákona je v rozpore aj s Listinou základných práv a slobôd nakoľko základné práva a slobody sa zaručujú všetkým bez rozdielu, napr. aj politického či iného zmýšľania, alebo iného postavenia a zároveň ustanovuje, že nikomu nemožno spôsobiť ujmu na právach pre uplatňovanie jeho základných práv a slobôd.

¹⁾ Rozkaz ministra obrany č. 015/1990 a uznesení branných a bezpečnostných výborov FZ ČSFR zo dňa 18.12.1990 č. 47 o vyslaní poslancov FZ ČSFR do previerkových komisií MO ČSFR

Návrh zákona je ďalej v rozpore aj s konvenciou s dohodou Medzinárodnej organizácie práce, kde diskriminácia zahŕňa každé rozlíšenie aj na základe politického názoru, alebo sociálneho pôvodu.

D.

Návrh zákona porušuje aj princíp súdnej ochrany a prezumpcie nevinu. Podľa návrhu zákona bude Ústav pamäti národa (ďalej len „ÚPN“) vytvárať a viesť evidenciu osôb, ktoré vykonávali službu a vydávať potvrdenia o období služby, a to na základe dokumentov, informácií a údajov, ktoré zistil pri výkone svojej činnosti.

Podľa návrhu zákona je evidencia osôb, ktoré vykonávali službu neverejná, zápis do evidencie nie je preskúmateľný súdom a potvrdením o období služby je správny orgán viazaný v konaní alebo pri postupe, v ktorom sa posudzuje podmienka obdobia služby a nepreskúmava správnosť údajov o dobe služby ani správnosť zaradenia osoby v evidencii osôb a k týmto skutočnostiam nevykonáva dokazovanie a nemôže si o nich urobiť úsudok ako o predbežnej otázke. Až proti jeho rozhodnutiu sa môže osoba domáhať súdnej ochrany. O takýchto skutočnostiach však môže rozhodovať len správny orgán a **ÚPN nie je správny orgán a nie je ani súčasťou zákonodarnej, súdnej, alebo výkonnej moci.** Keby sa vydanie potvrdenia považovalo za rozhodnutie správneho orgánu, v takomto prípade by muselo mať všetky náležitosti, vrátane povinnosti doručiť ho aj osobe, ktorej sa to dotýka, ako aj poučenia o možnosti podať opravný prostriedok. Prezumpcia nevinu je porušovaná aj tým, že postihnutým osobám nie je vina preukázaná, ale naopak tieto by museli preukazovať svoju nevinu.

E.

Návrh zákona porušuje (neguje) princíp právnej istoty, ktorej „neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva“, nakoľko nesytemovo vstupuje do inštitútu dôchodkových dávok, ktoré sú dlhodobo zakotvené v právnom poriadku SR a ide o realizáciu garantovaného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa Ústavy SR čl. 39 a Listiny základných práv a slobôd čl. 30.

Porušovanie princípu právnej istoty a dôveru k štátu vyvoláva dôvodné obavy aj u teraz slúžiacich policajtov a profesionálnych vojakov či takéto postupy nebudú použité aj v budúcnosti na niektoré doby ich služby.

F.

Návrh zákona porušuje aj zákaz retroaktivity, ktorý je jedným zo základných princípov právneho demokratického štátu zaručujúcim právnú istotu a stabilitu štátu nakoľko akýkoľvek budúci zásah štátu do obsahu vzťahu (štát – poberateľ dôchodku), ako je napríklad dodatočné zrušenie doby zápočtu reálne vykonanej služby je totiž jednostranným zásahom s retroaktívnymi dôsledkami a hrubým zásahom k už nadobudnutému majetkovému právu na jeho výplatu určenej/stanovenej sumy. Ide teda o majetkové právo, ktorého ochranu garantuje aj Ústava SR. Nezapočítanie časti doby poistenia môže mať za následok odňatie už priznaného dôchodku a zásahu do už nadobudnutého práva na jeho výplatu v priznanej výške. Okrem toho by tento postup pôsobil retroaktívne a odnímal by riadne nadobudnuté právo, ktoré neskoršia právna úprava nemôže rušiť.

Podľa čl. 39 Ústavy SR občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. V súlade s dlhoročnou ustálenou rozhodovacou a výkladovou praxou Najvyššieho súdu SR, akceptovanou aj Ústavným súdom SR, primeraným je len také hmotné zabezpečenie, ktoré **zodpovedá celej dĺžke poistenia** bez ohľadu na to, či poistenie bolo získané v osobitnom systéme sociálneho zabezpečenia alebo iba vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia. Z uvedeného je zrejmé, že návrh zákona aj konkrétnym subjektom neguje určité obdobia dôchodkového poistenia, čo je v rozpore s čl. 39 Ústavy SR v zmysle rozhodovacej a výkladovej praxe Najvyššieho súdu SR.

Za policajné, vojenské a spravodajské združenia:

Asociácia policajtov vo výslužbe
(VETERAN POLICE SLOVAKIA)®
JUDr. Hristo Gluškov, v. r.
prezident

Klub generálov Slovenskej republiky
genmjr. v.v. Ing. František Blanárik, v. r.
predseda

Zväz vojakov Slovenskej republiky
plk. v.v. Ing. Ján Paulech, v. r.
štatutárny zástupca

Asociácia bývalých spravodajských dôstojníkov
Ing. Jaroslav Gofjár, MSc., v. r.
predseda